

І. В. Озерський // Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : збірник наукових праць. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 367–371.

Чижевський С.О., старший офіцер
психологічної служби управління по
роботі з особовим складом ГУ НГУ

ПРОЕКТ ОНОВЛЕНОЇ СТРУКТУРИ ТА ЗАВДАНЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НГУ

Службово-бойова діяльність особового складу Національної гвардії України (далі – НГУ) у зоні проведення антитерористичної операції (далі – АТО) на Сході України, в умовах підвищеного ризику, загрози життю та здоров'ю може призводити до того, що військовослужбовці нерідко переживають події, які виходять за рамки звичайного досвіду. Ці переживання можуть травмувати психіку здорової людини. Належна організація та проведення заходів психологічного забезпечення СБД військових частин (підрозділів) НГУ є найважливішим фактором запобігання втратам серед особового складу.

15.03.2016 на базі Головного управління НГУ, під керівництвом командувача НГУ генерал-лейтенанта Аллерова Ю.В. проведено розширену робочу нараду за участю провідних науковців військових, правоохоронних формувань України та громадських організацій. Під час заходу було розглянуто ефективність психологічного забезпечення СБД протягом 2014–2016 років та визначено завдання щодо оновлення штатної структури, завдань психологічної служби НГУ.

Проведений аналіз організації та проведення заходів психологічної роботи у військових частинах (підрозділах) НГУ, визначив основні причини, які вплинули на їх ефективність:

1. Низька психологічна культура особового складу та членів їх сімей, що відображається у недостатньому усвідомленні необхідності отримання психологічної підтримки, допомоги, реабілітації.

За ініціативи командування НГУ та групи народних депутатів України, Верховною Радою України був прийнятий Закон України, який передбачає обов'язкову, безкоштовну

психологічну, медико-психологічну реабілітацію військовослужбовців після виконання завдань служби в екстремальних (бойових) умовах. Прийнято участь у відпрацюванні методичних рекомендацій МВС щодо медико-психологічної реабілітації, психологічного супроводження та адаптації постраждалих учасників АТО. Вперше серед військових та правоохоронних підрозділів України, впроваджено стандарт підрозділів НАТО – програму «Декомпресія (закінчення виконання службово-бойових завдань)», яка передбачає проведення протягом 72 годин (психологами, медичними працівниками та фізінструкторами) комплексу заходів з військовослужбовцями на етапі виходу їх із зони екстремальних (бойових) умов.

Збільшено кількість суб'єктів психологічної роботи, укладено меморандуми про співпрацю із громадськими організаціями «Жіноча сила України», «Ліга офіцерів», «Українська асоціація подолання наслідків посттравматичних подій», за напрямками: психологічна підтримка членів сімей загиблих військовослужбовців; психологічна реабілітація учасників АТО; психологічна підтримка дружин та матерів військовослужбовців-учасників АТО.

У взаємодії із науково-дослідним центром Національної академії НГУ підготовлено інформаційно-роздатковий матеріал, буклети, пам'ятки, навчально-методичні фільми, методичні рекомендації.

2. Недостатній професійний рівень підготовки військових психологів НГУ щодо проведення практичних тренінгових занять, терапевтичної роботи, профілактики посттравматичного стресового розладу, психологічної реабілітації.

Протягом 2014–2016 років психологічною службою НГУ проведено понад 30 тренінгів, навчань, семінарів, зборів щодо підвищення професійної підготовки військових психологів НГУ із залученням вітчизняних та іноземних експертів (Держави Ізраїль, Данії, Франції, Хорватії, Латвії, Литви, Естонії, США, Польщі). На базі Національної академії НГУ, з офіцерами-психологами НГУ проведено серію курсів післядипломної освіти.

З метою підвищення психологічної готовності особового складу до виконання СБЗ в екстремальних (бойових) умовах служби, внесені зміни до Програми бойової та спеціальної

підготовки особового складу НГУ на 2016 рік, включено окрему навчальну дисципліну «професійно-психологічна підготовка».

3. Систематичне залучення психологів до завдань не за їх фаховим призначенням.

Відпрацьовано проект наказу МВС щодо психологічного забезпечення СБД підрозділів НГУ, який регламентуватиме порядок організації та проведення заходів психологічної роботи на різних етапах служби, впровадження окремих груп психологічного забезпечення у територіальних управліннях, бригадах, полках, а також закріплення психологів за основними завданнями психологічної служби. Скорочення посад офіцерів-психологів у батальйонах та окремих загонах спеціального призначення та впровадження інструкторів з психологічної підготовки (категорії військовослужбовців за контрактом), за приклад взято підрозділи жандармерії Франції.

4. Відсутня належна навчально-матеріальна база для проведення заходів психологічної роботи на етапі підготовки до виконання СБЗ та психологічної реабілітації військовослужбовців, членів їх сімей. Проектом наказу МВС, на базі навчальних центрів НГУ, впроваджуються психологічні смуги імітації бойових дій, психотренінгові комплекси, навчальні майданчики за тренінгом «Мотузкового курсу». Пропонується здійснювати заходи психологічної реабілітації на базі медичного реабілітаційного центру «Нові Санжари».

5. Відсутня в масштабах держави система психологічної реабілітації учасників АТО. Так, у 2015 році Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції впроваджено надання послуг психологічної реабілітації, але із 899 військовослужбовців її пройшли 2 офіцери під час власної відпустки. Міністерства соціальної політики та охорони здоров'я розглядають психологічну реабілітацію виключно для демобілізованих військовослужбовців. За прогнозами психологічної служби НГУ, психологічну підтримку потребуватимуть – понад 90% учасників АТО і значний відсоток складатиме саме військовослужбовців, які проходять службу.

Виходячи із аналізу недоліків та проблем, враховуючи потреби та запити військовослужбовців, членів їх сімей, на підставі напрацювань у військових та правоохоронних

формуваннях України, з урахуванням досвіду військових формувань країн НАТО – визначено основні завдання діяльності психологів НГУ:

1. Професійно-психологічне вивчення кандидатів на військову службу, військовослужбовців НГУ.

2. Професійно-психологічна підготовка особового складу до виконання службово-бойових завдань.

3. Вивчення, моніторинг соціально-психологічного клімату у військових колективах, психологічна експертиза.

4. Психологічний супровід службово-бойової діяльності, інформаційно-психологічна робота.

5. Первинна психопрофілактика, психологічне відновлення, допомога, реабілітація.

Пропозиції: На підставі досягнутих домовленостей між психологічними службами військових та правоохоронних формувань України, командування НГУ пропонує створити Національний центр з питань психологічної реабілітації з функціями науково-методичного та координаційного забезпечення при Раді національної безпеки і оборони України у взаємодії відомчих науково-дослідних центрів (лабораторій) щодо психологічного забезпечення та Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України (лист заступника командувача НГУ (по роботі з особовим складом) від 22.01.2016 № 3/22/1-450).

Враховуючи ігнорування Міністерствами охорони здоров'я України та соціальної політики України вимог Закону України від 03 листопада 2015 року № 742, а також те, що суб'єктами надання психологічної допомоги учасникам АТО на період проходження ними військової служби є фахівці психологічних служб військових та правоохоронних формувань України – об'єднати зусилля психологічних служб військових та правоохоронних формувань за напрямком психологічної реабілітації потерпілих учасників АТО та в подальшому – екстремальних (бойових) завдань служби.

Провести оновлення штатної структури та напрямків щодо психологічного забезпечення військових частин (підрозділів) НГУ.